

PANNELLO 01

Леонардо. Благородният гений.

Изложба послучай 500-годишнината от кончината на Леонардо да Винчи
(1452-1519)

По идея на Стефано Балди

Текст:

Стефано Балди и

Луиджина Педди

Сътрудници:

превод Елза Хаджийска

графика Иван Събчев

PANNELLO 02

Леонардо – живот и ранни години

BOX 1.

Извънбрачен син на нотариус и селско момиче, роден на 15 април 1452 г. в градчето Винчи, близо до Флоренция. Ранното си детство Леонардо прекарва на село, а после се връща в бащината къща, където има възможност да ползва богатата библиотека, независимо че не завършва официално образование.

BOX 2.

Вече юноша, пет години работи като чирак в Школата на известния скулптор и художник Андреа дел Верокио във Флоренция. На тридесетгодишна възраст Леонардо започва да работи като инженер, скулптор, художник и архитект при владетеля на Милано херцог Лудовико Сфорца. Остава там до 1499 г., когато семейство Сфорца е принудено да напусне града поради нашествието на французите.

CITAZIONE

Дълъг е добре изживеният живот.

DIDASCALIE

1. - Автопортрет, 1515 г., сангин върху хартия, Кралска библиотека, Торино;
2. – Витрувианският човек, 1490 г., перо и мастило върху хартия, Галерии на Академията, Венеция;
3. - Благовещение, 1472 – 1475 г., масло и темпера върху дъска, Галерия „Уфици“, Флоренция.

PANNELLO 03

Леонардо – живот и зряла възраст

BOX 1.

Работи, като обикаля между Венеция и Мантуа, Флоренция, Милано и Рим, за да се занимава с живопис, военни въпроси, инженерство, нови научни изследвания, като полетът на птиците. През 1516 след смъртта на покровителя си Джулиано де' Медичи, приема поканата да се премести във Франция в двора на френския крал Франсоа I. Умира на 2 май 1519 в замъка Кло, близо до Амбоаз, когато е на 67 години.

BOX 2.

Очарователен и харизматичен - както свидетелстват неговите съвременници, бил любезен, щедър и обичан от всички. Надарен с интелигентност и остроумие, спечелва Лудовико ил Моро, изявявайки се като брилянтен събеседник. Точно херцогът го описва като изключително красив и привлекателен, но същевременно силен и атлетичен. Обичал да се облича семпло, съчетавайки необичайни цветове с голяма изисканост.

CITAZIONE

„Не съм засегнал Бог или хората, защото работата ми не достигна качеството, каквото би трябвало да има“. (Джорджо Вазари)

DIDASCALIE

1. – Мадона Лита, 1490 г., темпера върху дъска, Ермитаж, Санкт Петербург;
2. - Бакхус, 1510-1515 г., масло върху дъска, пренесено върху платно, Музеят Лувър, Париж;
3. – Света Анна, Мадоната и младенеца, 1510-1513 г., масло върху дъска, Музеят Лувър, Париж;
4. – Портрет на Леонардо, приписван на Франческо Мелци, 1518 г., сангин върху хартия, Кралска библиотека, Уиндзор.

PANNELLO 04

Леонардо и живописиста

Вох 1.

Известен е преди всичко със своите картини, шедьоври като Джокондата (или Мона Лиза) и Тайната вечеря са оказали влияние върху поколения артисти. Леонардо счита живописиста за „наука“, която е в състояние да представи природата по най-прост и автентичен начин, както и за инструмент, с който да илюстрира научните си открития. Сфумато и светлосянка например са техники, зародили се от проучванията му в областта на оптиката и дисекциите на трупове.

Вох 2.

Поради своя перфекционизъм, съчетан с експериментирането на нови техники и многостранните му интереси, Леонардо закъснява с предаването на картините си, считайки ги все за незавършени. Нужни са му повече от три години, за да завърши Тайната вечеря, и над пет години - за Джокондата. Малкото достигнали до наши дни негови шедьоври са потвърждение за това, че Леонардо отдава предпочитание на качеството пред количеството.

Citazione

„Живописиста е поезия, която се вижда и не се чува, а поезията е живопис, която се чува, но не се вижда. Така че тези две поезии, или – ако искате - тези две рисунки, са разменили помежду си сетивата, чрез които би трябвало да проникнат в интелекта“.

Didascalie

1. - Последната вечеря, 1495-1498, маслена темпера, лак и масло върху стена, Санта Мария деле Грацие, Милано
2. - Джоконда (Мона Лиза), 1503-1504, масло върху дъска от топола, Музеят Лувър, Париж
3. Дамата с хермелина, 1488-1490, масло върху дъска, Национален музей в Краков, Краков

PANNELLO 05

Леонардо и скулптурата

Вох 1.

По думите му, а и както сочат други източници, Леонардо се посвещава на скулптурата още в младостта си. С голяма отдаденост и ентузиазъм проектира огромната конна статуя от бронз на Франческо Сфорца (1489 – 1494) и паметника на маршал Тривулцио. (1506 – 1512). За съжаление и двата му скулптурни проекта никога не се осъществяват – бронзът бил необходим за производство на оръжия.

Вох 2.

Многобройните ескизи, бележки, текстове и чертежи в Мадридския кодекс са доказателство за извънредното му внимание при изучаването на анатомията и движенията, както и за успеха на неговите замисли. Богатият опит в техниката на леење на бронз го води до предположение за иновативни решения при създаване на монолитна отливка на бронзов кон.

Цитат:

Не намирам никаква друга разлика между живописцта и скулптурата, освен тази, че скулпторът създава своите произведения, като влага по-голямо физическо усилие, а художникът – по-голямо умствено усилие.

DIDASCALIE

1. - Статуя на Франческо Сфорца, Етюди на коня, ок. 1490, Кралска библиотека, Уиндзор;
2. - Статуя на Франческо Сфорца, Етюд за създаване на отливка на главата на коня, 1482-1493 г., Национална библиотека, Мадрид;
3. - Етюд на конната статуя на маршал Тривулцио, Кралска библиотека, Уиндзор.

PANNELLO 06

Леонардо и архитектурата

Box 1.

Артистът Леонардо да Винчи и Леонардо - инженерът и изобретателят – се сливат и в неговите архитектурни скици и чертежи. На тях той изобразява графично сгради, мостове и дори цели градове. Тези негови произведения дават представа не само за външния вид на сградата, но и за нейните функции. В скиците на Леонардо присъстват и детайли от основни архитектурни елементи, като врати, прозорци и преходни конструкции. В някои случаи той предлага необикновени и оригинални за времето си решения, като четворна стълбищна композиция и спираловидната стълба.

Box 2.

Леонардо представя на Лодовико Моро план за „идеалния град“. Тази идея се заражда след опустошаването на Милано от чумната епидемия, унищожила почти една трета от населението на града. С цел бъдещо предпазване от разпространението на тежки заболявания той проектира град, построен на етажи, с по-широки улици, с организирани услуги и хигиенно-санитарни служби. Предвидена е и система от свързани канали, която да се използва както като търговска, така и като канализационна мрежа.

CITAZIONE:

„Арката не е нищо друго, освен устойчива сила, създадена от два неустойчиви елемента, тъй като сводът в сградите се състои от два кръгови сектора, всеки от които като четвърт окръжност е много неустойчив и се стреми да падне, но когато заедно се противопоставят на взаимното падане, двата неустойчиви елемента се превръщат в една устойчива сила.

DIDASCALIE

1. – Проект на град на различни нива, Ръкопис В, Париж, Библиотека на Френския институт
2. Проект на църква с купол, Ръкопис В, Париж, Библиотека на Френския институт
3. Етюд в перспектива за Поклонението на влъхвите, ок. 1481 г.

PANNELLO 07

Леонардо и инженерството (летене)

Вох 1.

Запленен от явлението летене, Леонардо създава многобройни етюди, сред които и Кодекса за полета на около 1505 птици, понастоящем съхраняван в Кралската библиотека в Торино. Проектира голям брой механични устройства, свързани с летенето, като парашута, въздушния винт, а през 1488 г. - „орнитоптерът“, задвижван от човешка сила, който представлява вероятно първият опит на човека да проектира летящ предмет, по-тежък от въздуха.

Вох 2.

Парашутът и въздушният винт са две гениални прозрения на Леонардо, описани в Атлантическия кодекс. Единствено формата на пирамида с квадратна основа отличава парашута на Леонардо от съвременните. Конструкцията, върху която е фиксирано колосано ленено платно, осигурява компактност и непромокаемост. Въздушният винт е механизъм, за чиято направа са използвани дървен материал, въжета и колосано ленено платно, замислен да се издига във въздуха, „завивайки се като винт“ – истински предшественик на хеликоптера.

CITAZIONE:

„След като веднъж сте разбрали какво е да се лети, ще вървите по земята с поглед в небето, защото сте били там, и ще желаете да се върнете там отново“

DIDASCALIE

1. - Кодекс за полета на птиците, Кралска библиотека, Торино;
2. - Етюд на парашут, Атлантически кодекс, Амброзианска пинаотека, Милано;
3. – Етюд на въздушен винт, Атлантически кодекс, Амброзианска пинаотека, Милано;
4. - Ескизи на орнитоптер, 1488 г. Кралска библиотека, Торино.

PANNELLO 08

Леонардо и военното инженерство

BOX 1.

Независимо че Леонардо пише за своята неприязън към ужасите на войната, военното инженерство е едно от най-големите му увлечения. Многобройни рисунки на смъртоносни оръжия придружават неговите етюди на мостове и укрепления.

През 1487 г. изпреварва с няколко века идеята за танковете, проектирайки бронирано транспортно средство - метален танк, разположен върху въртяща се платформа с цел да осъществява движение във всички посоки.

BOX 2.

Създава скица на първата картечница, определена като „огнестрелно оръжие с 33 цеви“. На всеки от трите ѝ реда са разположени по 11 огнестрелни оръжия, насочващи се в различни променящи се посоки. Проектира и огромен арбалет, широк 24 метра, предназначен за изстрелване на камъни или бомби, а не на стрели. Съчетавайки интересите си към военната техника и науката проектира дори рицар-робот, задвижван от механични предавки и кабели.

CITAZIONE:

„Практиката винаги трябва да се гради върху стабилна теоретична основа.“

DIDASCALIE

1. - Проект на покрит танк, 1485, Кодекс Арундел, Лондон, Британска библиотека
2. - Проект на „огнестрелно оръжие с 33 цеви“, 1488-1489, Атлантически кодекс, Милано, Амброзианска библиотека
3. - Чертеж на гигантски арбалет, 1488-1489, Атлантически кодекс, Милано, Амброзианска библиотека

PANNELLO 09

Леонардо и анатомията

Вох 1.

Изучава по задълбочен и оригинален начин човешкото тяло, което представя в повече от 800 свои анатомични рисунки, илюстрирайки мускулите, сухожилията и скелета. С познанията, натрупани от дисекцията на 30 трупа на жени и мъже на различна възраст, творецът създава подробни изображения на разни части от тялото, сред които сърце, ръце и други вътрешни органи, като описва подробно техните функции.

Вох 2.

Определяйки мускулната структура на сърцето, Леонардо пръв открива неговите четири камери. Като прилага резултатите от своите анатомични изследвания, описва комбинираното и противоположно действие на мускулите. Открива съществуването на капилярите 150 години преди Харви и разширява проучванията си и върху анатомията на животните. Умира, преди да види събрани в завършен вид резултатите от своите изследвания, публикувани едва през 1680 г. в „Трактат за живописиста“.

CITAZIONE:

Човек прекарва първата половина от своя живот, като съсипва здравето си, а втората – като се опитва да се излекува.

DIDASCALIE

1. - Кости, мускули и сухожилия на ръка, 1510-1511, Кралска библиотека, Уиндзор
2. - Гърло, мускули на крак и шийни мускули, Кралска колекция, Лондон
3. - Анатомична рисунка на ембрион в матката, Кралска библиотека, Уиндзор

PANNELLO 10

Леонардо и ботаниката

Вох 1.

Внимателното изучаване на цветя, растения и животни, за което свидетелства Вазари, е документирано от работните чертежи и научните наблюдения, съдържащи се в огромното количество записки на Леонардо. Будят възхищение най-вече в произведения, като „Мадоната на скалите“ и „Благовещение“. Не е известно дали някога е съществувал негов трактат за растенията, или пък е бил изгубен, но се е запазил споменът за любовта и уважението му към творенията на природата.

Вох 2.

Предвестник на връзката на ботаниката с математиката, той забелязва геометричното разположение на листата върху клоните, целящо избягване на припокриването им, за да може растението да получава повече светлина. Прилагайки емпиричния метод, установява зависимостта между концентричните кръгове върху дървесния пън и възрастта на самото дърво. Цял век по-късно науката потвърждава неговите схващания.

CITAZIONE:

“Колко по-трудно е да се разберат творенията на природата от една книга с поезия“

DIDASCALIE

1. - Мадоната на скалите, 1486, Париж, Лувър
2. - Геометрични фигури и ботаническа рисунка, ок. 1490, Париж, Библиотека на Френския институт
3. - Гарванов лук (Витлеемска звезда), 1505, Уиндзор, Кралска библиотека;
4. - Плодове, зеленчуци и други наблюдения, 1487 – 89, Париж, Френски институт

PANNELLO 11

Леонардо и музиката

Вох 1.

Развитието му в областта на музиката е белязано от същия плам на артист и учен, който Леонардо влага в многобройните си интереси. Създава инструменти, композира музикални пиеси, които сам изпълнява инструментално и вокално по божествен начин, както свидетелства Джорджо Вазари. Печели музикални състезания в кралския двор на Лудовико ил Моро, като свири на създадена от самия него сребърна лира. За съжаление тези негови композиции не достигат до нас.

Вох 2.

Отличен музикант и маестро, изучава акустика преди да създаде различни, замислени от него музикални инструменти. Сред тях е глисираната флейта – инструмент, направен с един единствен непрекъснат отвор, за да издава части от тона без прекъсване, акордеон и известната *виола органиста* – клавирен инструмент, свързан със струни издаващи звук чрез триене, създавайки звуков ефект на заедно свирещи струнни инструменти.

CITAZIONE:

„Музиката е изображение на невидимото“

DIDASCALIE

1. - Ребус с нотен запис, края на 1480 г.
2. - Рисуна на камбана без език, Ръкопис Мадрид II, лист 75 гръб;
3. - Рисуна на механичен барабан, Атлантически кодекс, Амброзианска библиотека, Милано;
4. - Рисуна на виола органиста, 1488-1489, Ръкопис Н, Френски институт, Париж.

PANNELLO 12

По-малко познатият Леонардо

BOX 1.

Много от проектите на Леонардо изглеждат невероятни за епохата, в която са били създадени, въпреки че се отнасят до идеи и предмети, които днес са широко използвани. Всъщност създава първите версии за ножици, временни мостове и водолазни костюми, освен това проектира и някои от първите одометри и анемометри (уреди за измерване на изминатия път и на скоростта на вятъра).

BOX 2.

Способността си за внимателно наблюдение на човешката физиономика пренася в гротескни рисунки. Вазари разказва за слабостта му към човешки глави с необикновена форма и лица със странни черти. Естетическите му търсения не се ограничават с каноничната представа за красиво и хармонично, а съумява да открие красотата и в най-странните и екстравагантни образи.

CITAZIONE:

„Придобий в младостта си нещо, което ще ти помага да се бориш със старостта. И ако смяташ, че старостта може да се храни от мъдростта, направи в младостта си така, че когато дойде старостта, да не ѝ липсва тази храна.“

DIDASCALIE

1. - Скица на анемометър, Атлантически кодекс, Милано, Амброзианска библиотека;
2. - Етюд на водолазен парат за дишане, Атлантически кодекс, Милано, Амброзианска библиотека;
3. - Осем карикатури, ок. 1490, Кралска колекция, Уиндзор;
4. - Две гротескни изображения, Флоренция, Галерия Уфици.

PANNELLO 13

Леонардо и неговите записки (Кодекси)

BOX 1.

През целия си живот изучава заобикалящия го свят, отбелязвайки наблюденията си в бележници, съдържащи 13 000 страници с чертежи и размисли. Лесно можем да ги разчетем, само ако поставим листа пред огледало, тъй като Леонардо пише отдясно наляво с „огледално писане“. След смъртта му тези бележници попадат у различни негови познати, като едва тогава се публикуват, но поотделно.

BOX 2.

Някои негови кодекси, в които са събрани по-важните му записки, се намират в Италия. В Милано се съхраняват както „Атлантическият кодекс“ – най-голямата сбирка на оригиналните му записки и рисунки в Амброзианската библиотека, така и „Кодекса на Тривулцио“, намиращ се в същата библиотека. В Кралската библиотека в Торино можем да видим „Кодекс за полета на птиците“. Други важни негови събрани записки се съхраняват в Уиндзор, Париж, Лондон и Мадрид.

CITAZIONE:

„Всички богатства получаваме от Бога с цената на нашите усилия.“

DIDASCALIE

1. - Страница от Лестърския кодекс (известен също така като Кодекс Хамер), 1506-1510, Частна колекция на Бил Гейтс;
2. - Страница от Атлантическия кодекс (Codex Atlanticus), 1478-1518, Амброзианска библиотека, Милано;
3. - Страница от Кодекса на Тривулцио (Codex Trivultianus), 1478-1493, Кастело Сфорцеско, Милано.

PANNELLO 14

Леонардо във филателията

BOX

Филателията е една от най-разпространените и авторитетни форми, даваща израз на факта, че се цени определен персонаж или негово произведение. Леонардо е толкова значителен и символичен, че се оказва над всякакви граници – често е представян на пощенски марки от различни страни. Този подбор на марки е един от многото начини за илюстриране на световната известност, на която се радват Леонардо и неговите произведения.